

FÖRSÖK

TILL

UTREDANDE

AF

FINSKA SPRÅKETS
GRAMMATIK.

JAC. JUDÉN.

WIBORG,

Tryckt hos AND. CEDERWALLER, 1818.

Suloinen on Suomen kieli,
kaunis kansan puheen parsi,
joka täppi keweästi,
pulskeasti, puhtahasti,
niin kuin weisu Wainämöisen,
wisertävän linnun laulu.

Grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.

HORATIUS.

I N L E D N I N G.

Det ligger utom planen af närvarande försök, att vela framställa innehållet och bestämma gränserne af Språkets och Grammatikens vanliga delar, såvida bestämningarne af dem finnas redan genom många grammatikaliska arbeten så utredde och definierade, att det allenast beror på författaren af en Grammaire, i hvilket språk det vara må, att dem efter ändamålet upptaga och begagna. Hvarföre jag, till undvikande af vidlyftighet, sådant, med mera dylikt, här utelemnar, och, med förbigående af redan bekanta distinctioner, sökt endast leda läsarens uppmärksamhet på förut mindre granskade föremål, rörande Finska Grammatiken, utom hvilkas förutgångne närmare utredning ett arbete i detta granlaga ämne alltid bär ofullständighetens stempel. Ehuru Finlands Folk utgör en särskild Nation, som ifrån urminnes tider bildat sig ett eget kraftfullt språk, har likväl dess sentimentela odling, genom modersmålets vanvårdande, länge uteblifvit; ty landets språk, som för hvarje Nation är upplysningens uttolkare och resenär till fullkomligheten, har hos oss varit glömdt och vanvårdadt, så att detta språk icke allenast stannat vid den grad af kultur,

som det fordom, vid landets införlifvande med Svenska Kronan, innehaft, utan varit äfven, innan föreningen med Kejsaredömet Ryssland, nära att förlora sin egenhet. Blygsel öfver Finska national-andan hindrar mig att vidröra orsakerna, hvilka gifvit näring åt fördomen, samt underhållit och förökadt det oförlätliga förakt, som egna landsmän, täflande med fremmande, och till obotelig skada för landets upplysning och sanna väl, i secler hyst för deras modersmål, för detta modersmål, som ianseende till dess yttre bildning och inre harmonie, mera efter egen art uppodladt, svårligen kunde af något annat språk öfverträffas, hvartill bevisning, med förbigående af andra egenheter och fördelar, kan med lånad uppmärksamhet lätteligen upptäckas, icke mindre uti consonanternas bestämda allmänna enkelhet, så väl i början som i slutet af alla finska ord, sasom ock i början af stafvelserna, än i det alldeles egna finska vocal-förhållande, som enligt det finaste välljud så förvånande bestämmer vocalernas ordning, att ljudet af majores och minores aldrig i ordet sammanstöter, hvilket Vocal-läran skall framåt närmare utreda.

För att kunna sätta finska odlingens hjul i en mera välgörande rörelse, är det nödvändigt, att landets språk, som är det rätta medlet dertill, från glömskan upphjelpes. Om ock finskan tros aldrig kunna upphinna den vettenskapliga bildningen och förfiningen, förtjenar detta språk likväl, att för dess säll-

— — — — —

samhet i enkelhet och välljud, till sin första renhet återföras, och efter egna gifna grunder åtminstone så långt upparbetas och riktas, att äfven högre och renade begrepp kunde derigenom vår icke obetydliga allmänhet bibringas, och ett stort hinder för Nationens framsteg i odling sålunda upphäfvas. Men framför allt, för att upphinna detta ändamål, är det en angelägenhet, att enligt de ännu för handen varande grunder, genom nyttiga och intressanta skrifter utspridande, bringa språket till öfverensstämmelse med sig sjelf och enhet hos Nationen, hvarigenom dialekterne hopsmälta, och ett helt, väl riktadt språk i skrift och tal sluteligen uppkommer. Det heter väl: man bör skrifva, såsom man talar språket. Men som derigenom skulle tillskapas likaså många språk, som det nu finnas särskilda dialekter; så måste af hvarje dialekt i landet allenast det begagnas, som mäst öfverensstämmer med språkets natur, och kan lända till dess fullkomnande. Så att man hellre har anledning att säga: att man bör tala ett språk, såsom man skrifver det. I annat fall kunde det ock hända i något land, der man blyges för sitt modersmål, att några otjenliga ord, antingen fremmande eller af okunnighet sammansatta, skulle med bruket småningom insmyga sig i språket, och der åstadkomma corruption i dess grundlagar, om ej dylikt ofog, genom en allmän öfverenskommelse i skrift, af kännare hindras och förebygges.

~

— 0 —

OM BOKSTÄFVERNA.

För att uttrycka alla egna och egentliga grund-ljud i finska språket, äro blott 19 språktecken eller bokstäfver behöfliga; men med de sedermera genom fremmandt inflytande autoriserade bokstäfverna *b*, *ö* och *g*, som med någorlunda fog kunna bibehållas, äro de 22 till antalet *), hvilkas ställning borde med rätta vara mera analogisk än den vanliga. Det synes naturligast, att ställa vocalerna främst, som äro lättast att uttala, dernäst de consónanter, som begynnas med en vocal, och sist de, som begynnas med consonanter, hvarvid äfven på vocalernas ordning och släkt-skap bör hafvas afseende. Af vocalerna för sig sjelfva, torde *vocales majores* förtjena första rummet, medel-vocalerna det andra, och *vocales minores* det tredje; t. ex.

a o u e i å ö y l m n
r f (s) h k g p b t d j w.

Som *vocales minores* å och ö äro formerade af *a e* och *o e*, så borde äfven *y* som är formeradt af *u e*, för analogiens skull, betecknas på lika sätt, om dylika tecken ofvan i raden ej vore besvärliga under skrifningen, och vanställande för stilen. Man bör derföre

---

*) Närmare utredning häröfver finnes uti Kritiken öfver Lån-bokstäfverna i Finska Språket.

anse det för en fördel, att man i detta afseende ei behöfver tecknet på u, då man i dess ställe funnit på bokstafven y. Skulle man ännu kunna uppfinna och antaga några enkla tecken äfven för å och ö, så vore det en säker fördel för stilens renhet.

Att skrifva de långa vocalerna enkla, med blott ett förlängningstecken öfver desamma, vore, kortheten oberäknad, under pronunciation af stor vigt, i synnerhet för dem, som icke äro kännare af grundorden och ordens grundstafvelser, utan kunna lätteligen taga tvänne aparta vocaler till en lång vocal, t. e. uti kala-aifa (om sammansatta ord skulde skrivas utan mellanstreck) och fo-ota, som böra stafvas kala-aifa och fo-ota. Men för anförde orsaker, angående stilens renhet, torde sådant icke kunna tillåtas. Hvarföre man nu i förra fallet bör betjena sig af ett mellanstreck, och i sednare fallet söka genom vanliga stafvelsetecken afskilja grund-vocalerna.

Diftonger uti finskan äro 16: ai au, oi ou, uj uo, ei eu, ie iu, åi åy, öi öy, yi yd. Af dessa kunna ai, oi, ui, ei, åi, öi och yi, med i till sednare hälft, kallas beständige diftonger, emedan de alltid bibehålla sin natur, undantagande uti några fremmande nomina propria, såsom: *Esaiás*. De öfriga kunna deremot med skäl heta obeständiga, itom ie i andra stafvelsen uti några af fremmande språk förfinskade ord, såsom uti:

Sihtieri, mæsierata m. m; ty de äro diftonger allenast i första stafvelsen af alla grundord, såväl utom som uti sammansättningar, t. e. kaula, kello-kaula. Men utom första stafvelsen, äfven i fremmande nomina propria, afdelas diftongens vocaler till tvenne aparta stafvelser, utan afseende på stavelsernas mängd i ordet, t. e. kaira-us, rufo-us, kanane-us, fieri-ellä, så ock efter andra stafvelsen uti Sihtierien m. fl.

Utaf obeständiga diftonger kunna likväl *uo* och *yo* undantagas; ty de äro underkastade denna benämning blott derföre, att de vore sådane, om de i språket, utom första stafvelsen, skulle någon gång förefalla.

OM VOCAL-LÄRAN.

Vocalernas förhållande till hvarandra är uti Finskan ganska märkvärdigt. *u*, *o* och *u*, som kallas *vocales majores*, kunna icke utan disharmonie stå tillsamman uti ett ord med *vocales minores* *ä*, *ö* och *y*, med mindre orden äro förenade, såsom käsi-kirja. Men medelvocalerne *e* och *i* sänjas med begge de föregående sorterna af vocaler i ordet t. e. *lutema* och *tefemä*. Dock, om uti de två första stafvelserna i ett osammansatt ord finnas medel-vocaler, så bör uti den tredje finnas äfven, antingen en medel-vocal eller en vocal minor, såsom *lifenen* och *tefiä*, undantagande *nelikko*, *kiwikko*, *tiirikka*, *piirikka*, *hiirikka*, *hällikka* och dylika ord med *kk* framför den

sista vocalen i Nominativus. *Esi*koinen, *eri*koinen, *eripuraisuus*, *eripurainen*, *erinomainen* *), *erinomattain*, och *lipilaari* höra väl äfven till dessa undantag, men de likna dock sammansatta ord; ty t. e. *esi* och *eri* nyttjas äfven till andra sammansättningar, såsom: *esi*-valda, *esi*-mies och *eri*-ruoka. Som nu likväl de sednare delarne af de anförde exemplen hafva, utom förening, för sig sjelfva ännu mindre betydelse än de förra *esi* och *eri*, kunna de sammansättning sålunda liknande orden, fastän ofta emot regeln om tvenne föregående mindre vocalers förhållande till den tredje vocalen i ordet, skrivas tillsammans.

Om uti ett flerstafvigt ord i första eller andra stafvelsen finnes en vocal major, så får, hvad redan anmärkt är, uti samma ord derefter icke finnas någon vocal minor, t. e. *puhelia*, *liikutettu*. *liikuttelema*, *kapittelä* och *huifendelemainen*. Likaså är det i motsatt förhållande med vocales minores, såsom uti *käveliä*, icke *kävelia*.

Alla andra ord, der vocalerne råkat i collision, hvilka ord förmodeligen äro fremmande, kunna, om de ock vore egna, räknas till sammansatta; ty de låta uti finska öron nästan som sådana, t. e. *testamenttiä*, *majesteettiä*, *uppsieriä*, *mahomettiläinen* m. m.

---

*) *Erinomainen* tyckes vara en sammansättning af *erinäinen* och *omainen*.

ehuru de böra skrivas som ett ord, det de till sina derivationer ock verkligen äro.

OM CONSONANTERNAS OM- VEXLING.

Under ordens böjningar utelemnas eller ombytes, fördubblas eller förenklas ofta consonanterne, hvilka alla, utom *h*, som enskildt aldrig förändras, äro i detta afseende vexel-consonanter. Denna föränderlighet märkes naturligast, antingen emellan Nominativus och Genetivus, eller Præsens Indicativi och Infinitivi, nästan i lika förhållande.

M omvexlas med *b*, såsom uti *lamma's lam-
baan*, och *ammuta ambuan*.

N med *l* framför *l*, såsom uti *luwallinen af
luwan* och *linen*, eller *sellainen af sen* och *lainen*. NB. om de sednare skrivas tillsammans.

N med *m* och *t* eller *b*, såsom uti *sydän sy-
dämen*, *finnas fintaan* eller *findaan*, *wanne
wanteen* eller *wandeen*.

N med *m* framför *m* och *p* eller *b*, såsom
uti *sanomme af sanon* och *me*, *karwaampi*
eller *karwaambi karwaamman af karwaan*.

N med *t*, såsom uti *waras waraan*.

N med *t*, såsom uti *waras wartaan*, och
warrota warroan.

S med l, såsom uti jälsä jällen (eller rättare: jälttä jältän) som betyder safva i Savolax. Exemplet är kanske det enda af denne art.

S med r, såsom uti warsi warren.

S med ts, såsom uti aidas aidaksen, hius hiuksen.

S med d, såsom täsi täden.

R för sig sjelf, såsom uti toe tokeen, läsi läin, hallo halon, och halloa halon *).

R (oriktigt) med g, såsom uti luku lugun, rättare luku lu-un.

R med ff, såsom lääke eller lääket lääkeen och hakata hakkaan.

Rf med f, såsom uti wiikko wiikon och lenkku lenkun.

Rf med hd, såsom uti tässi tähden. Enskildt är h oföränderligt.

R med j, såsom uti järki järjen, och särkea särjen.

R för sig sjelf återtagen, såsom rae rakeen, karata karakaan, ma-ata makaan.

P med pp, såsom uti saapas saappaan, lape lappeen.

---

*) Uti ruis tyckes ock f vara utlemnadt, emedan Gen. deraf är rutiin, hvarföre ruis kan äfven anses bestå af tvenne särskilda stafvelser, ru och is.

P med **p**, såsom uti liippu liipun, rhyppiä rhyppin.

P med **w**, såsom uti lapa lawan, kaapu kaawun, och luopua luowun.

B med **m**, såsom uti parembi paremman.

S för sig sjelf, såsom uti haluta haluan.

S med **n**, inom och utom abbreviation, såsom uti muonna, abbreviation af wuofena, luwannut af Verbum luwata.

S med **r**, såsom uti parfa parran.

S med **ff**, såsom uti waate waatteen, laatafa laaftaan.

S med **t**, såsom uti hattu hatun, lanttu lantun, och saattaa saatan.

S med **d**, såsom uti mato madon, och soutaa soudan.

S för sig sjelf, såsom uti saada saan.

S med **t**, såsom uti sibe siteen, pohdin pohdimen.

S med **l** och **n**, såsom uti walda wallan, linnu linnun.

S med **f**, såsom uti pyhje pyhkeen.

W med **p**, såsom uti warwas warpaan, tarwe tarpeen.

Sådant är consonanternas förhållande till hvarandra, efter den nya ordningen med bokstäfverna, hvaruti likväl kunde ske nå-

gon ändring, i händelse ännu g, b och d skulle från språket förkastas.

Æ kan uti trestafviga ord förenklas till *f*, som t. e. uti *kalikka kalifan*; men *f* alldrig uteslutas, såsom uti *nelifto nelifon*, hvilket sednare likväl torde ock rättare skrivas *nelikko nelifon*.

Uti *sydän*, *hedelmä* och *aidas*, med andra dylika ord, bibehålles *d* oföränderligt genom alla böjningar.

OM DECLINATIONERNA.

Uti Finska Språkläran kan med skäl antagas Tre Declinationer, till hvilka alla efter Casus böjliga ord, vare sig Substantiva eller Adjectiva, lätteligen kunna lämpas, och med afseende å ändelserna af Nominativus, Genetivus och Accusativus Partialis, samt öfriga derivationerna af desamma, fullkomligen bestämmas, så mycket mera, som umbärandet af Genus, hvilket i finskan icke existerar, lättar svårigheten, så väl härvid, som i allmänhet vid lärandet af detta språk i jämförelse mot andra; ty då fråga om kön, vid ord som äro gemensamma för båda könen, i finskan någon gång förefaller, bestämmas sådant genom det förutgående släkt-ordet, t. e. *mies ihmisen*, *waimo ihmisen*, *walikka* eller *ruuna hewoinen*, *tamma hewoinen*.

Till den Första Declinationen höra alla de ord, som utan vidare förändring bekomma en tillsatts af vanliga och alltid lika ändelse-bokstäfver vid hvarje Casus, då Nominativus slutas antingen på en kortt eller lång vocal; såsom *kala kalan kalalle, keli kelin kelle, tuonela tuonelan tuonelalle, nepaa nepaan nepaalle.*

Efter den Andra böjas alla de uti andra stafvelsen föränderliga ord, som genom denna föränderlighet antingen förlora eller omvexla eller blott förmildra en skarpere consonant, eller ock förenkla tvenne Nominativi consonanter i Genetivus, och hvilka alla äro tvåstafviga, samt lyktas alltid på en vocal, såsom *raho raon, mäfi mäen, lakki lakkin, parran parran, pöytä pöydän.*

Den Tredje upptager alla öfriga ord af hvad ändelse *) och stafvelse antal som helst, som utan förmildring, antingen förändra eller förhärda en consonant, eller ock omvexla dels vocal och dels consonant, ja ofta begge, eller annars få någon tillökning i Genetivus, och sluta Accusativus Partialis i Singularis på *ta tá **)* eller *da dá*, men förminska aldrig bokstaf i förstnämnde Casus, såsom *tä*

*) Som i denna Declination kan vara endast på *e* och *i* eller någon af consonanterna.

***) Uti trestafviga ord på *a* eller *å* blir väl Accusativi långa slutvocal åtminstone i poesie ofta

fi käden kättä, warras wartaan warrasta, sibe
 siteen sidettä, wiikate wiikatten wiikatetta, kuusi
 kuusen kuusta, ihminen ihmisen ihmistä, hirsi
 hirren hirttä, sydän sydämen sydändä och kyn-
 nys kynnyksen kynnystä. Äfven alla de af
 Substantiva formerade Diminutiva, de må
 nyttjas antingen såsom Substantiver, eller
 Adjectiver i Positivus Gradus, höra till den-
 na Declination, t. e. linduinen af lindu. Lin-
 duinen liten fogel, linduinen metsä fogelrik
 skog.

Utom en i alla Declinationer vid Dati-
 vus Pluralis och de Casus som deraf härstam-
 ma, vanlig förändring af Nominativi sista
 a till oi eller i, o till oi, u till ui, (i blir i),
 å till öi eller i, ö till öi, y till yi, och af
 Genitivi aa till ai, e till i, ee till ei *), de-
 riveras uti Första Declination alla Casus af
 Nominativus, uti Andra dels af Nominati-
 vus och dels af Genetivus sålunda, att af

---

afsöndrad genom t, t. e. humalaa humalata, ifä-
 tvåå ifävää, men kan från denna regel lätteli-
 gen åtskiljas.

- *) Till närmare utredning häraf kan följande exem-
 pel observeras: kala kaloille, pakana pakanoille,
 taitawa taitawille, konna konnille, talo taloille,
 kannu kannuille, pappi papille, kypälä kypälville,
 fileä fileille, kylä kylille, pölle pölville, tyyny ty-
 nyille, teuras teuraan teuraille, siipi siiven siivil-
 le, kannus kannuksen kannuksille, kynnyks
 kynnyksen kynnyksille, kappale kappaleen kappaleille.

Nominativus uppkomma Accusativus Partialis, Vocativus, Nuncupativus och Penetrativus i Singularis, och de öfrige Casus af Genetivus. I Pluralis hafva Nuncupativus och Penetrativus samma derivation som i Singularis, men Genetivus deriveras af Accusativus Partialis i Singularis, och Nominativus med alla de öfriga Casus af Genetivus Singularis. Uti Tredje Declination sker härledningarne af Nominativus, Genetivus och Accusativus Partialis, ibland hvilka Nominativus endast såvida förblir hufvudordet, att Accusativus Partialis har deraf ofta eller i en del ord sin upprinnelse, såsom *mies mies-tå*, och af Accusativus Partialis i Singularis uppkommer Genetivus Pluralis såsom *miessten*, men af Genetivus Singularis härstammar i detta och de flesta ord, som böjas efter denna Declination, alla de andre Casus i begge Numeris, undantagande Vocativus, som alltid är lik Nominativus, och skilnaden finnes endast i bruket af desamma. Ett besynnerligt och mera inveckladt fall med ord, som lyktas på *i*, kan här närmare tagas till exempel, der de fleste Casus i Pluralis deriveras af Nominativus Singularis, och de flesta Casus i Singularis, af Genetivus, samt Genetivus Pluralis, lika i alla Declinationer, af Accusativus Partialis i Singularis.

Nom. <i>wirsi</i>	Genet. <i>wirren</i>	Ac. Part. <i>wirftå</i>
<i>wirfille</i>	<i>wirresse</i>	<i>wirten.</i>
<i>wirftå</i>	— —	
<i>wirfistå</i>	<i>wirrestå</i>	

wirsiså	wirresså
wirsilå	wirrellå
wirsildå	wirrelså
wirsitå	wirretå
wirsifsi	wirrefsi
wirsindå	wirtenå
wirsin	med omvex- ling af bokstaf (wirteen
wirsin	Nomin. Plur. wirret.

Till kännares ompröfning förtjenar att närmare observeras, att Genetivus Pluralis, som ofta formeras äfven af Accusativus Partialis i Pluralis, härledes naturligast, såsom först förekommande i ett ord, af samma Casus i Singularis, t. e. af miestå blir miesten, icke miehien af miehå, af nuijaa nuijain, icke af nuijia nuijien, med mindre ordet är enstafvigt, eller slutas på en lång eller tvenne enkla vocaler, då denna formation alltid göres af Pluralis t. e. puu puuta puita puident eller puitten, wapaå wapaata wapaita wapaitten, korea koreaa koreita koreitten.

Förenämnde derivationer af Casus kunna närmare observeras af sjelfva Declinations exemplen, som synas ock utreda, att allenast Nominativus af Första Delination, Nominativus och Genetivus af Andra, och af Tredje, Nominativus, Genetivus och Accusativus Partialis i Singularis behöfva uti ett Lexicon upptagas, då uti Grammairen göres nödiga anmärkningar om de sig något skiljande ändelserna, såsom ibland andra uti Ac-

cusativus Partialis i Singularis, och Genetivus Pluralis, i synnerhet hvad enstafviga ord och ord med lång slutstafvelse beträffar, såsom suo suota soiden (soitten), lai laita (lajja) laiden (lajffen) och wapaa wapaata wapaiffen. Såsom ock, att det dubbla tt i Accusativus Part. är alltid enkel i Nuncupat. t. e. wirttä, wirttenä af wirssi.

Ibland de misstag, som af mindre aktsamhet hos finska författare uppkommit, är bruket af åtskilliga Casus i Pluralis uti de ord, som lykta sin Nominativus Singularis på i och Nominativus Pluralis på it, t. e. pappi papit. Deraf vill man emot alla derivationer och öfriga förhållanden i språket formera pappein pappeille pappeja m. m. som böra vara pappien papille och pappia; ty Accusativus Partialis i Singularis är ju pappia, och deraf formeras Genetivus Pluralis pappien, då deremot pappein ej en gång kan uppkomma af Accusativus Partialis i Pluralis, i hvilket fall det borde heta pappejen. För öfrigt kan det anses för en regel, att ändelsen ia eller iä uti Accusativus Partialis i Singularis, blir i Genetivus Pluralis ien, och ea eller eä blir ein, samt a eller ä blir en, t. e. lafia lafien, pilwiä pilwien, sappea sappein (men af Pluralis sappijen), refea rekein, hafoa hafoen (men af Pluralis hafojen), näföä näföen (men af Pluralis näföjen). Såsom ursäkt för nämnde missbruk kunde väl anföras, att man derigenom i så beskaffade ord vill undvika det equivoca i Numerus af vissa Casus; men om så-

dant skall ske på reglornas och språk-egenhetens bekostnad, så är det nog dyrköpt, och kan likväl emellan Casus, utom många andra fall, likaså litet i finskan som i andra språk undvikas, men förstås lätteligen af sjelfva meningen. T. e. Nominativus och Vocativus, Genetivus och Accusativus Totalis i Singularis, Locativus Superesse med Possessivus och Mediativus, samt Nominativus och Accusativus Totalis i Pluralis äro ju sin emellan alltid lika, ja ofta äfven Accusativus Partialis och Negativus i sistnämnde Numerus, såsom kappaleita, likasom ock Descriptiverne, hvilka ej hafva någon åtskilnad i Numerus t. e. hän meni päin tuleen, he menivät päin tuleen.

Exempel till

DECLINATIONERNA.

Första. Andra. Tredje.

Singularis.

Nominativus.	tuoli	pöytä	warwas
Genetivus.	tuolin	pöydän	warpaan
Dativus.	tuolille	pöydälle	warpaalle
Accusativus Partialis.	tuolia	pöytää	warmasta
Accusativus Totalis.	tuolin	pöydän	warpaan
Vocativus.	tuoli	pöytä	warwas
Ablativus.	tuolista	pöydästä	warpaasta
Locativus Inesse.	tuolisssa	pöydässä	warpaassa

Locativus Superesse.	tuolilla	pöydällä	warpaalla
Possessivus.	tuolilla	pöydällä	warpaalla
Mediatus.	tuolilla	pöydällä	warpaalla
Privativus.	tuolilda	pöydäldä	warpaalda
Negativus.	tuolita	pöydätä	warpaata
Mutativus.	tuoliksi	pöydäksi	warpaaksi
Nuncupativus.	tuolina	pöytäinä	warpaana
Penetrativus.	tuoliin	pöytäin	warpaaseen
Descriptivus.	tuolin	pöyhin	warpain.

Pluralis.

Nominativus.	tuolit	pöydät	warpaat
Genetivus.	tuolien	pöytäin	warpasten
Dativus.	tuolille	pöydille	warpaille
Accus. Partialis.	tuolia	pöytäiä	warpaita
Accus. Totalis.	tuolit	pöydät	warpaat
Vocativus.	tuolit	pöydät	warpaat
Ablativus.	tuolista	pöydistä	warpaista
Locat. Inesse.	tuolisissa	pöydissä	warpaisissa
Locat. Superesse.	tuolilla	pöydillä	warpailla
Possessivus.	tuolilla	pöydillä	warpailla
Mediatus.	tuolilla	pöydillä	warpailla
Privativus.	tuolilda	pöydildä	warpailda
Negativus.	tuolita	pöyditä	warpaita
Mutativus.	tuoliksi	pöydiksi	warpaitiksi
Nuncupativus.	tuolina	pöytinä	warpaina
Penetrativus.	tuoliin	pöytiin	warpaisiin
Descriptivus.	tuolin	pöyhin.	warpain.

Exempel till CASUS.

Nominativus	tuoli on matala
Genetivus	tuolin jalka

Dativus	tuolille panna
Accus. Partialis	tuolia tehdä
Accus. Totalis	tuolin särkeä
Vocativus	Ah! tuoli raukka
Ablativus	tuolista puhua
Locat. Inesse	tuolissa on wika
Locat. Superesse	tuolilla istua
Possessivus	tuolilla on neljä jalkaa
Mediativus	tuolilla lyöä
Privativus	tuolista ottaa
Negativus	tuolita olla
Mutativus	tuoliksi tehdä
Nuncupativus	tuolina pitää
Penetrativus	tuoliin hakata
Descriptivus	tuolin (kirwein) päällekyä.

Den ovanliga mängd af Casus i finskan torde förefalla mången besynnerlig, ja äfven i första påseendet besvärlig för fremmande; men när man betänker, att bruket af många præpositioner och partiklar, som i andra språk, ofta med variation, verka på Casus, i finskan medelst ordets olika ändelser alldeles undvikes, så kan lärandet af dessa ändelser anses deremot för en lätt möda, utan att beräkna den näivité och kraftfullhet språket äfven i detta hänseende äger.

Ehuru Vocativus alltid är till utseende lik Nominativus, torde denna Casus likväl vara tillätelig att i Finskan observeras, der skilnaden emellan flere andra Casus af lika ändelser kan blott af meningen, liksom vid Vocativus, igenkännas; ty Nominativus inne-

håller alltid den verkande bemärkelsen i mening, då Vocativus deremot har ett passivt, förhållande.

Locativus Superesse finnes allenast uti sådana ord, som beteckna föremål, på hvilkas yta något kan hvila.

Det märkes tydligen vid ordböjningarna, att Descriptivus uppkommer af Pluralis, men nyttjas äfven singulariter. Denne Cassus kan icke heller nyttjas vid alla ord, såsom *pesco*, *seino* &c. hvilka antingen äro omöjliga att röras, eller annars otjenliga till handtering.

Enstafviga Substantiva, med en diftong, undantagande *mies*, böja sig irregulariter, börjande från Genetivus eller Dativus Pluralis, och tyckas först derifrån derivera sina Diminutiva och Adjectiva, som äro alltid lika, t. e. *suo*, *no*, *tie m. m.* förändra sina diftonger i Pluralis till *oi*, *öi* och *ei*. Således derifrån *soinen*, *öinen* &c.

Enstafviga ord, jemte *sunnundai* och dylika namn på dagar, få tillökning af ett *h* i sista stafvelsen af Penetrativus, hvilken stafvelse då emot vanligheten blir kort, t. e. *puu puuhun puihin*, *pää päähän päihin*, och *sunnundai sunnundaihin*.

Deremot alla de ord af olika stafvelse antal, som hafva sista stafvelsen lång i Genetivus, få en tillökning af *seen* i Penetrati-

vus, då Genetivi n uteslutes, såsom warraß warraßaan warraßaaseen.

Pronomina och alla uti Nominativus Singularis enstafviga (mieß undantaget) eller långslut-stafviga ord derivera sin Genetivus Pluralis af Accusativus Partialis i Pluralis, t. e. joita joiden, meitä meidän, luita luiden eller luitten, och nepaita nepaitten.

De ord som sluta sig i Accusativus Partialis Singularis på ia eller iä, sluta sig i Genetivus Pluralis på ien, såsom lafia lafiien, pihtiä pihtien; men de ord som sluta sig i samma Casus på ea eller eä (rättare än ee) sluta sig i Genetivus Pluralis på ein, såsom folkea folkein, pilweä pilwein, samt hafva äfven i andra Casus helt olika böjelseformer, än de föregående. Likasom de ord, hvilka i samma Accusativus slutas på aa eller ää, hafva slut-stafvelsen i Genetivus Pluralis på ain eller äin, kalaa kalain och filmää filmain. Deremot de ord, som slutas på oa eller öä i Accusativus, slutas i Genetivus Pluralis på oen eller öen, såsom taloa taloen och nåköä nåköen. Taloo och nåköö äro endast genom missbruk uppkomna provincialismer, såsom ock taloin och nåköin, uti hvilka sednare ord, utom likheten med Descriptivus, i hänseende till den Casus, hvaraf de hänleda sig, en förminskning i antalet af stafvelser skulle uppkomma, hvilket i detta fall är ovanligt.

Slut-vocalen a i Nominativus Singularis af tvåstafviga och likvocaliga Substantiva el-

ler Adjectiva, bytes alltid till *oi*, börjande från och med *Dativus Pluralis*, (undantagande *Accusativus Partialis*, der i blir *j*, samt *Accusativus Totalis* och *Vocativus*, hvilka alltid deriveras af, eller äro lik *Nominativus*) t. e. *matka matkoille*, *paha pahoille*. Lika förhållande är det med tre eller flerstaviga ord af samma ändelse, der *Accusativus Partialis* i något fall, äfven med andra ändelser, ej utgör något undantag, t. e. *pašana pašanoille*, *pašanoita*. Men efter *e* bytes *a* till *i*, såsom *masea maseille*. Så ock bytes *å* efter vocalen *i* till *oi*, och efter *e* till *i*, såsom *tefiå tefioille*, *fišå fišioille*, samt efter en consonant till *i*, såsom *tåhå tåhioille*. Deremot i alla tvåstaviga Substantiva, som hafva olika vocales majores uti stafvelserna, samt andra ord med *å* till slut-vocal, bytes *a* och *å* alltid till *i*, såsom *koška kofioille*, *nuija nuioille* och *šepå šepioille*, *šyndymå šyndymioille*. Vid Adjectiva och Participia är förhållandet lika med dessa förändringar efter de förefallande ordens beskaffenhet, då Adjectivernas och Participiernas slut *a* alltid bytes till *i* uti *Dativus Pluralis*, t. e. *satoisa satoioille*, *kowa kowioille*, *šymå šymioille*, *tešemå tešemioille*.

Vid alla de ord, der *Nominativus* slutas på en consonant, ske dessa förändringar efter *Genetivus* sålunda, att dess långa *aa* bytes till *ai* och *ee* till *ei*, såsom *taiwas taiwaan* *taiwaille*, *karwas karwaan* *karwaille*, *firmes firmeen* *firweille*, *oppinut oppineen* *oppi-*

neille. Här undantages likväl autuas autuaan autuille.

Uti ord, som hafva Nominativi slut-stafvelse lång, eller ordet är enstafvigt, förvandlas Nominativi aa i Dativus Pluralis till ai, uu till ui, och åå till åi, t. e. wafaa wafaille, puu puille och påå påille.

Vid alla öfriga ord, som afvika från dessa bestämningar, bytes Genetivi sista e till i uti Dativus Pluralis, t. e. kási kåiden, kåiille, hvilket i dessutom alltid följer efter Nominativi sista vocal, major eller minor, såsom uti farkku farkuille och liikkid liikkidille.

För öfrigt bör ibland annat observeras, att alla ord, som lyktas på vocalen e eller consonanterne s och t, hafva en lång-slutstafvig Genetivus, t. e. sate sateen, armaas armaan, sydynyt sydneen, om ei annars någon tillökning af en stafvelse i stället för s och t uti Genetivus uppkommer, såsom kannus kannuksen och lyhyt lyhyen.

OM PRONOMEN.

Af Pronomina böra de flesta finnas i Grammairen upptagna, ty deras Casus äro för mycket afvikande ifrån de allmänna derivations reglorna, t. e. tåmá tåhån, i Pluralis námát nåiden nåihin, miná minun, i Pluralis me meidån meihin, eller tuo noi, se sille, ne niille, kufa kennen &c.

Tåmånå tåmån blir abrevieradt vid alla Casus, börjande från Dativus Singularis, t. e. tålle tåfå, &c. undantagande Nominativus Pluralis nåmåt, som sällan abrevieras till nå, äfvensom tå och tån, abreviationer af tåmånå och tåmån, äro mindre brukliga.

Exempel.

Singularis.

Nominativus	Minå	Sinå	Hån
Genetivus	minun	sinun	hånen
Dativus	minulle	sinulle	hånelle
Accus. Partialis	minua	sinua	håndå
accus. Totalis	minun	sinun	hånen
Vocativus	minå	sinå	hån
Ablativus	minusta	sinusta	hånestå
Locat. Inesse	minusfa	sinusfa	hånesså
Locat. Superesse	caret		
Possessivus	minulla	sinulla	hånellå
Mediativus	minulla	sinulla	hånellå
Privativus	minulda	sinulda	hånelå
Negativus	minuta	sinuta	hånetå
Mutativus	minuffi	sinuffi	håneffi
Nuncupativus	minuna	sinuna	hånenå
Penetrativus	minuun	sinuun	håneen
Descriptivus	caret		

Pluralis.

Nominativus	Me	Te	He
Genetivus	meidån	teidån	heidån
Dativus	meille	teille	heille

Accus. Partialis	meitá	teitá	heitá
Accus. Totalis	me	te	he
Vocativus	me	te	he
Ablativus	meistá	teistá	heistá
Locat. Inesse	meisfá	teisfá	heisfá
Locat. Superesse	caret		
Possessivus	meillá	teillá	heillá
Mediativus	meillá	teillá	heillá
Privativus	meildá	teildá	heildá
Negativus	meitá	teitá	heitá
Mutativus	meikfi	teikfi	heikfi
Nuncupativus	meiná	teiná	heiná
Penetrativus	meihin	teihin	heihin
Descriptivus	caret.		

Singularis.

Nominat.	Se	Joka	Támá	Tuo
Genet.	sen	jonga	támán	tuon
Dat.	sille	jolle	tälle	tuolle
Ac. Part.	sitá	jota	tátá	tuota
Ac. Tot.	sen	jonga	támán	tuon
Vocat.	se	joka	támá	tuo
Ablat.	siitá	josta	tástá	tuosta
Loc. Inesse	siiná	josfa	tásfá	tuosfa
Loc. Super.	sillá	jolla	tállá	tuolla
Possess.	sillá	jolla	tállá	tuolla
Mediat.	sillá	jolla	tállá	tuolla
Privat.	sildá	jolda	táldá	tuolda
Negat.	sitá	&c. men	brukas	icke.
Mutat.	sikfi	jokfi	tákfi	tuokfi
Nuncupat.	siná	jona	táná	tuona
Penetrat.	siihen	johon	táhan	tuohon
Descript.	caret.			

Pluralis.

Nom.	Ne	Jokka	Námát	Noi
Gen.	niiden	joidenga	náiden	noiden
Dat.	niille	joille	náille	noille
A. P.	niitá	joita	náitá	noita
A. T.	ne	jokka	námát	noi
Voc.	ne	jokka	námát	noi
Abl.	niistá	joista	náistá	noista
L. I.	niissá	joissa	náissá	noissa
L. S.	niillä	joilla	náillä	noilla
Poss.	niillä	joilla	náillä	noilla
Med.	niillä	joilla	náillä	noilla
Priv.	niildá	joilda	náildá	noilda
Neg.	niitá	&c. men	brukas icke	
Mut.	niiksi	joiksi	náiksi	noiksi
Nun.	niinä	joina	náinä	noina
Pen.	niihin	joihin	náihin	noihin
Des.	caret	—	náin	noin.

Singularis.

Nom.	Itse		Ruka	Miká
Gen.	itsen		Fennen	mingá
Dat.	itselle	Fennelle	felle kulle	mille
A. P.	itseá		fetá futa	mitá
A. T.	itsen		Fennen	mingá
Voc.	itse		fuka	miká
Abl.	itsestá	Fennestá	festá fusta	mistá
L. I.	itsessá	Fennessá	fessá fussa	missá
L. S.	itsellä	Fennellä	fellä kulla	millá
Poss.	itsellä	Fennellä	fellä kulla	millá
Med.	itsellä	Fennellä	fellä kulla	millá
Priv.	itseldá	Fenneldá	feldá	mildá

Neg.	itseä		caret	
Mut.	itseksi	kenneksi	eksi	missi
Nun.	itsenä	kennenä	enä kuna	minä
Pen.	itseän		kun	minin
Des.	caret		kunen	minen

Pluralis.

Nom.	caret	kesä kussa	missä
------	-------	------------	-------

alla de öfriga böjelserna saknas.

Uti joku böjas begge stafvelserne efter Casus, såsom jongun, jollekulle, jota kuta &c. Pluralis jokit joidenkuiden jolliekuille &c. Likaså uti jombikumbi böjas begge hälfterne af ordet efter andra Declination, såsom jommanfumman jommallekummalle m. m. Jokainen, hvar och en, och kumbainen, som med affixen ka eller ga betyder: hvilkendera, och med fin eller gin: hvardera, äro ej afvikande från Tredje Declination, liksom ock monimonen böjas efter samma Declination, men muutama muutamien och sama saman efter den Första.

Mimmoinen, semmoinen, tämmöinen och tuommoinen äro, med iakttagande af Vocal-Läran, formerade af Pronomina mingä, sen, tämän och tuon samt Adjectivum muotoinen, likasom man ock skrifer sellainen och tuollainen, sammansatta af sen och lainen samt tuo och lainen. Men alla dessa ord kunna efter behag, och kanske beqvämare, skrivas åtskilda, då alla Pronomina och Adje-

Åtva blifva från hvarannan afsöndrade, och höra hvardera till sitt slag.

OM RÄKNE-ORD.

Vid räkne-orden är att märka, att de så kallade Cardinalia böjas efter de Declinationer, hvartill deras Genetiver och öfriga ändelser gifva anledning, men alla Ordinalia böjas efter den Tredje Declination.

Cardinala äro: Ordinalia äro:

1. Yksi yhden	ensimmäinen ensimmäisen
2. Kaksi kahden	toinen toisen
3. Kolme kolmen	kolmas kolmannen
4. neljä neljän	neljäs neljännen
5. viisi viiden	viides viidennen
6. kuusi kuuden	kuudes kuudennen
7. (seitsemä) seitsemän	seitsemäs seitsemännen
8. (kahdeksa) kahdeksan	kahdeksäs kahdeksännen
9. (yhdeksä) yhdeksän	yhdeksäs yhdeksännen
10. (kymmen) kymmenen	kymmenes kymmenennen
11. yksi toista kymmendä	yksitoista kymmenes
12. kakstoista kymmendä	kaksitoista kymmenes
13. kolmetoista kymmendä	kolmetoista kymmenes
14. neljättoista kymmendä	neljättoista kymmenes
15. viisitoista kymmendä	viisitoista kymmenes
20. kaksi kymmendä	kaksi kymmenes
50. viisi kymmendä	viisi kymmenes
100. sata sadan	sadannes sadannennen
1000. tuhat tuhannen	tuhannes tuhannennen
100,000. sata tuhatta	sata tuhannes
1000,000. tuhat tuhatta	tuhannen tuhannes.

Det är en besynnerlighet i finska språket, att ibland Nomina Cardinalia af det ena ordet brukas Nominativus, och af det andra Genetivus eller rättare Accusativus Totalis under lika förhållande, t. e. yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, sata och tuhat äro Nominativer, men deremot äro seitsemän, kahdeksan, yhdeksän och kymmenen Accusativer af seitsemä, kahdeksa, yhdeksä och kymmen. De förstnämnde räkne-ord nyttjas ofta såsom Adjectiver i lika Casus, såväl med Substantiva som med de sist anförde Cardinalia (förvandlade till Substantiva), räknandet må ske enkildt eller liksom hoptals af enheter, t. e. yksi mies, yhden miehen, yhden lánget, kahdet suitset, kolmet hynvát ohjaksen *), yksi seitsemä, kahden seitsemän, kolmelle seitsemälle &c.

Här kan jemväl observeras, att vid Nomina Cardinalia, utom yksi, alla Nominativer eller Totala Accusativer, som härvid äro alltid lika, fordra sina Substantiva i Accusativus Partialis, t. e. tuossa on kaksi miestä, hän woitti kolme miestä, tässä on neljä seitsemää. Äfven ensamt stående är yksi i detta afseende ett undantag från andra Cardinalia, som hafva Nominativus och Accusativus Totalalis lika, hvilket kan ses af följande exempel: hän sai yhden, hän sai kaksi.

---

*) Uti vissa talesätt förekomma ock annars ofta tvenne bredevid hvarandra stående Adjectiver till ett Substantivum, såsom uudet mustat sukut.

Descriptiverne *þéssin* *katssin* *kolmin* m. m. en två tre på en gång, eller Adverbia *þéssitáin* *katssittain* *kolmittain*, en två tre i sänder, böra ej förblandas med *þéssin* *katden* *kolmsin* och *nelssin*, allena, två tre och fyra tillsammans. Dessa sista gå ej längre än till fyra. *Katden* *kesken* och *kolmen* *kesken* (längre brukas de icke) hafva ännu en apart bemärkelse, såsom: på tu man hand, på tre man hand, eller: två emellan och tre emellan.

Adverbia *ensin* och *ensifú* äro abreviationer af Nomen Ordinale *ensimmáinen* och *ensimmáiféssí*.

Sadannessá är en förkortning af *sadannenessá*, som härstammar af *sadannes* *sadannennen*. Men *fymmenenessá* och *tuhannenessá*, eller något annat Nomen Ordinale, få ej abrevieras till *fymmenessá* och *tuhannessá*, som äro Cardinalia, och komma af *fymmen* *fymmenen* och *tuhát* *tuhannen*.

Uti *tuhát* *tuhannen*, och alla numeral Nomina, såväl af Cardinalia som Ordinalia, bytes första n uti nen, som är Genetivi ändelse, i Nuncupativus och Penetrativus till t eller d, såsom *tuhandena* och *tuhandeen*, ehuru de efter den vanliga ordningen borde blifva *tuhannena* och *tuhuneen*. Samma förhållande är det i Nominativus, Genetivus och Descriptivus, då person-affixen tillkommer, t. e. *tuhandeni* och *tuhandineni* icke *tuhanneni* och *tuhannineni*.